

*„Model LULUCF in njegove predpostavke“
Kriteriji za primerjavo scenarijev za sektor kmetijstvo*

*Nacionalne usmeritve v kmetijstvu
in scenariji LULUCF*

Borut Vrščaj

Kmetijski inštitut Slovenije, Oddelek za kmetijsko ekologijo in naravne vire, Center za tla in okolje
Hacquetova ulica 17, SI1000 Ljubljana, Slovenija | Slovenia
W: <http://www.kis.si/okenv> E: Borut.Vrscaj@kis.si T: +386(1)2805 290 Skype: [borut_vrscaj](#)

Caring for Soils - Where Our Roots Grow
Links4Soils: <http://www.alpine-space.eu/links4soils>

SCENARIJ 1
NOVA KMETIJSKA POLITIKA PO 2021

Cilji nove kmetijske politike

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Predstavljena 22. 03 2019

Resolucija: »NAŠA HRANA, PODEŽELJE IN NARAVNI VIRI PO 2021«

Resolucija:
»Naša hrana, podeželje in
naravni viri po 2021«

STRATEŠKI OKVIR RAZVOJA SLOVENSKEGA KMETIJSTVA,
PREDELAVE HRANE IN PODEŽELJA

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Primarni cilji sektorja: hrana in viri/okolje

Specifične cilje, ki jih podrobneje opisujemo v nadaljnjih poglavjih, smo združili v štiri skupine ciljev:

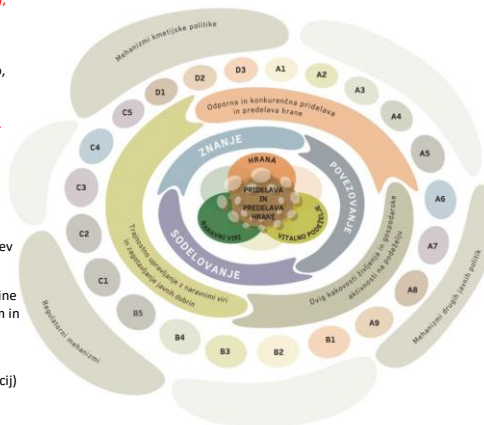
- A. Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane**
- B. Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin**
- C. Dvig kakovosti življenja in gospodarske aktivnosti na podeželju**
- D. Horizontalni cilj: krepitev oblikovanja in prenosa znanja**

Ob varovanju okolja

Cilji nove kmetijske politike

- A1. Zagotavljanje visokih standardov varne in kakovostne hrane,
- A2. Učinkovita raba in dostopnost virov (zemlja, kapital, delo, znanje),
- A3. Primerljiv dohodkovni položaj,
- A4. Stabilnost dohodka,
- A5. Krepitev agroživilskih verig in izboljšanje položaja kmeta v verigi,
- A6. Spodbujanje pridelave in porabe hrane z višjo dodano vrednostjo,
- A7. Krepitev tržne naravnosti in podjetništva,
- A8. Spodbujanje generacijske prenove,
- A9. Ohranitev proizvodnega potenciala in obsega kmetijskih zemljišč.
- B1. Zmanjšanje negativnih vplivov na vodo, tla in zrak
- B2. Prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb
- B3. Varovanje biotske raznovrstnosti
- B4. Ohranjanje kulturne krajine
- B5. Zagotavljanje višjih standardov dobrobiti živali
- C1. Spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah
- C2. Krepitev lokalnih pobud in medpanožnega sodelovanja ter krepitev povezave turizma na kakovostno hrano iz lokalnega okolja
- C3. Razvoj biogospodarstva
- C4. Socialna vključenost, ženske na podeželju in skrb za ranljive skupine
- C5. Zmanjševanje vrzeli v dostopnosti in kakovosti storitev v urbanem in ruralnem okolju
- D1. Krepitev raziskovalne podpore za razvoj kmetijstva in podeželja
- D2. Učinkovit prenos znanja do končnih upravičencev
- D3. Delujoč in učinkovit sistem AKIS (Kmetijski sistem znanja in inovacij)

SHEMA: Koncept strateškega okvirja »Naša hrana, naravni viri in podeželje po 2021«.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Izhodišča, pomembna za scenarije LULUCF:

- A2. Učinkovita raba in dostopnost virov (zemlja, kapital, delo, znanje),
- A9. Ohranitev proizvodnega potenciala in obsega kmetijskih zemljišč.
- B1. Zmanjšanje negativnih vplivov na vodo, tla in zrak
- B2. Prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb
- B3. Varovanje biotske raznovrstnosti
- B4. Ohranjanje kulturne krajine

Resolucija predvsem naravnano na ,živost kmetij‘.

Malo kvantitativno opredeljenih ciljev.

...-

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Usmeritev v prostor, ohranjanje kakovosti naravnih virov; za naslednje generacije

Ustrezen življenjski prostor, kakovostni naravni viri (tla, voda, zrak, ohranjeni naravni ekosistemi) in varna hrana spadajo med temeljne človekove dobrine. Globalni trendi tehnološkega napredka, zmanjšane kakovosti ali razpoložljivosti naravnih virov, trendi naraščanja prebivalstva in večanja povpraševanja po hrani, družbene spremembe, podnebne spremembe in s tem povezana tveganja vodijo do spoznanja, da je potrebno s temi temeljnimi dobrinami ravnati strateško in gospodarno, za sedanje in za prihodnje rodove.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Ohranjanje obsega in proizvodnega potenciala

Kmetijske površine je potrebno ohraniti v obsegu in funkciji ter v nadaljevanju spodbuditi vrnitev rabe zaraščenih površin v kmetijsko rabo, kjer je to smotno, ter aktivno voditi politiko razvoja kvalitetnega gozda z vsemi potrebnimi gozdnogojitvenimi deli. Vse bolj kompleksno področje postaja ohranjanje biotske

podeželja in kmetijstva. S ciljem **ohranitve proizvodnega potenciala in obsega zemljišč**, bomo spodbujali skrb za ohranjanje dolgoročne kakovosti obdelovalnih tal z ustreznimi tehnološkimi ukrepi ter rabo kmetijskih zemljišč v lasti RS za pridelovanje hrane in ne bomo spodbujali pridelovanja energetskih rastlin na le-teh. Ključno je tudi izboljšati **dostop do finančnih virov** za deležnike v verigi preskrbe s hrano, z razvojem finančnih inštrumentov.

Resolucija vs. izhodišča za oblikovanje modela LULULCF

Primerna stopnja samooskrbe

Varovanje najboljših KZ

Za doseganje primerne stopnje samooskrbe države s hrano je ohranjanje pridelovalnega potenciala ključni mehanizem. Zato je ohranjanje obsega kmetijskih zemljišč v funkciji pridelave hrane predpogoj za njeno dolgoročno stabilnost. Varovanje najboljših kmetijskih zemljišč pred pozidavo ali drugo obliko trajne izgube, mora postati ključno vodilo pri posegih v prostor, kar bo eden glavnih ciljev kmetijske zemljiške politike. Pomembne so tudi naložbe v infrastrukturo za kmetijstvo, predvsem zemljiške operacije za izboljšanje proizvodnega potenciala. Poleg zemljiške ima zato pomembno vlogo pri tem prostorska politika države, ki bo podpirala te cilje.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Cilji sledijo primarnim ciljem sektorja:

- Hrana
- Okolje
- ...
- **Površine**
- Ekološke prakse

Natura, naravovarstvo v veliki meri usmerja rabo zemljišč; načine rabe, intenzivnost kmetijstva... (količine → prehranska varnost, samooskrba?)

Ni kvantitativnih ciljev:
npr. do 2030 povečanje obsega 1000 m² njiv&vrtov / prebivalca ?

...,
ki bi vplivali na spremembo rabe?

3 Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin

3.1 POTREBE PO UKREPANJU

Ustreden življenjski prostor, ohranjeni naravni viri (tla, voda, zrak, biotska pestrost) in varna hrana spadajo med temeljne človekove in družbene potrebe in jih razumemo kot javne dobrine povezane s kmetijsko pridelavo. S kmetijstvom in gozdarstvom tako povezujemo širok nabor javnih dobrin, ki so v družbi prepoznane in cenjene. Mnoge od njih povezujemo s stanjem okolja, kot je kmetijska krajina, razpoložljivost in kvaliteta naravnih virov, stanje in kakovost tal, odpornost na erozijo in poplave. Na drugi strani lahko govorimo tudi o tistih dobrinah, ki izraziteje naslavljajo družbeni vidik, vključno s prehransko varnostjo, zmanjševanjem izgub in zavržkov hrane, vitalnim podeželjem, dobrim počutjem ter zdravjem in dobrobitjo živali.

Pridelava in predelava hrane, podobno kot ostale gospodarske dejavnosti, ni nevtralna do okolja in narave, nekateri trendi pri stanju okolja so pozitivni drugi negativni:

- Delež izpusta toplogrednih plinov iz naslova kmetijstva, znaša v letu 2015 10,3% celotnih izpustov.
- V zadnjih letih je opazno zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje, ki se kaže v racionalnejši rabi pesticidov in mineralnih gnojil.
- Na drugi strani, vrednost kazalnika Indeks ptic kmetijske krajine, pokazatelja biotske pestrosti in sprememb v okolju, upada, ta trend pa je značilen tudi v ostalih delih Evrope.
- Območje Natura 2000 v Sloveniji obsega 25 % (za ohranjanje pomembnih vrst ptic) oz. 33 % (za ohranjanje pomembnih habitatov) ozemlja, kar je skoraj dvakrat toliko, kot je povprečje EU (13 % oz. 14 %).
- Od leta 2000 se je, ob siceršnjih letnih nihanjih, površina kmetijskih zemljišč v uporabi v Sloveniji nekoliko zniževala.
- Ekološke prakse kmetovanja so v Sloveniji v zadnjem desetletju narasle na 43.579 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, a večinoma iz naslova travinja.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

3.2 SPECIFIČNI CILJI

Skozi naveden niz potreb in v skladu z zastavljenimi družbenimi zahtevami do kmetijstva smo identificirali naslednje specifične cilje:

B.1 Zmanjšanje negativnih vplivov na vode, tla in zrak

B.2 Prilagajanje in blaženje podnebnih sprememb

B.3 Varovanje biotske raznovrstnosti

B.4 Ohranjanje kulturne krajine

B.5 Zagotavljanje višjih standardov dobrobiti živali

Kakšne bodo površine, rabe,

Kako bodo delovala prilagajanja klimatskim spremembam?

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

V prihodnje bo **zmanjševanje negativnih vplivov na vode, tla in zrak** vtkano v vse aktivnosti povezane s pridelavo in predelavo hrane. Kmetijska in gozdna gospodarstva ter živilska industrija morajo stremeti k:

- gospodarni in trajnostni rabi virov ter načelom krožnega gospodarstva,
- večanju učinkovitosti rabe vode in energije,
- rabi in ohranjanju slovenskih genskih virov,
- rabi obnovljivih virov energije,
- rabi stranskih proizvodov, odpadkov, ostankov in drugih neživilskih surovin za namene biogospodarstva,
- **zmanjševanju emisij iz kmetijstva,**
- **spodbujanju ponorov ogljika v kmetijstvu, gozdarstvu in lesno-predelovalnem sektorju,**
- rabi trajnostnih materialov v procesu oblikovanja izdelkov in spremljanju življenjskega cikla izdelkov.

V prihodnje bosta **pitna voda in kakovostna tla** dobrini, ki ju ne bo v izobilju. Na območjih, pomembnih za pitno vodo, bodo spodbujane le tiste investicije, ki ne predstavljajo dodatnega tveganja za njeno kakovost. Izjemno pomemben naravni vir so tudi tla – na eni strani je potrebno skrbeti za zadostne njivske površine za zagotavljanje prehranske varnosti, na drugi strani pa **posvečati posebno pozornost ustreznim in dolgoročni kakovosti tal.**

Naslavlja zmanjševanje emisije, spodbuja ponore ogljika, kakovost tal-

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Odpravljanje zaraščanja, revitalizacija zaraščenih površin

Ciljni ukrepi bodo usmerjeni tudi v ohranjanje biotske raznovrstnosti na travinju, na območjih, kjer so za to posebno ugodni pogoji in niso potrebna velika vlaganja v vzpostavitev habitatov, temveč je potrebno skrbeti za njihovo vzdrževanje. Ciljno usmerjeni programi odpravljanja zaraščanja, z aktivno vlogo Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov pri tem, bodo usmerjeni v vzpostavitev tipičnih habitatov in skozi ustrezen način kmetovanja njihovo ohranjanje.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Živinoreja – poudarek na dobrobiti živali

Dobrobit živali je področje rastočega zanimanja javnosti. Ekonomska šibkost panoge je razlog pretekega pomanjkanja ambicij, saj ukrepi za izboljšanje stanja zahtevajo znatna naložbena vlaganja v rejah. Prihodnji razvoj živinoreje mora temeljiti tudi na izboljšani dobrobiti živali kot odgovor na zahteve družbe. Mehanizmi bodo neposredne podpore za nadstandardne načine reje v govedoreji, pri reji drobnice, perutnine in prašičev. Ob tem pa bodo tudi podpore naložbam v živinoreji izrazito usmerjene tudi v izboljšanje pogojev za rejo živali.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Živinoreja – zmanjšanje emisij, tehnologije krmljenja

Poseben izziv predstavlja prilagajanje pridelave in priraje na podnebne spremembe. Kmetijstvo je doslej doseglo znatne premike pri zmanjševanju emisij toplogrednih plinov. V okviru **shem za okolje in podnebje** bodo tako spodbujane aktivnosti, ki bodo pozitivne trende v prihodnje še okrepile. Podprti bodo tehnološki ukrepi, ki zmanjšujejo emisije toplogrednih plinov oziroma povečujejo ponore ogljika. Spodbujala se bo tehnologija krmljenja v živinoreji, ki zmanjšuje razmerja med vloženo energijo in izpusti. Podprte bodo tehnologije za dvig vsebnosti organske snovi v tleh in tehnik obdelave tal za zadrževanja vode v tleh za sušna obdobja. Za uvedbo teh mehanizmov v prakso je ključen **prenos znanja**, ki potrebuje izrazito prenovu in nadgradnjo. Nadaljevalo se bo tudi z ukrepi **aktivne zaščite pridelave in priraje preko naložb, ki zmanjšujejo tveganja**, kot so spodbujanje pridelave v zaprtih prostorih, namakanje, oroševanje, mreže v trajnih nasadih, kot tudi druge, nove tehnološke rešitve.

Resolucija

»Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021«

Ponor ogljika – postaja kmetijska ekosistemska storitev?

Na področju javnih dobrin kmetijstva bo posebna pozornost namenjena usposabljanju in izobraževanju deležnikov (kmetijskih gospodarstev in drugih oblik upravljanja), ki zagotavljajo varovanje naravnih virov in ekosistemske storitve. Vrednote, znanje in kreativnost so ključni dejavniki za doseganje boljših rezultatov na področju varstva okolja, narave in zagotavljanja drugih javnih dobrin povezanih s kmetijstvom.

Izobraževanje, usmerjanje...

SCENARIJ 1 S POGLEDOM NA RESOLUCIJO 2019

Resolucija vs. izhodišča za oblikovanje modela LULUCF

Kvantitativni cilji (še) niso opredeljeni:

- Npr. povečati površine njiv ← izboljšanje samooskrbe s poljščinami, vrtninami
- Za koliko povečati ponore v tla; na katerih zemljiščih
- Kako zmanjšati emisije, kje, v kakšni pridelavi;
- Treade –offs npr. prehranska varnost - naravovarstvom
- ...

Če resolucija nakazuje deklarativne usmeritve

→ ali sklepamo na *'business as usual'* ?

Scenarij 1:

Ni predvidenih velikih sprememb na področju rabe tal,

Manjše spremembe v intenzivnosti rabe (pridelki)

→ Ali pričakujemo obseg počasnega zmanjševanja KZ, predvsem njiv in vrtov?

→ Vpliv na modele

Prehranska varnost
Samooskrba
Strateška varnost države
Globalna ravne in vpetost/izpostavljenost Slovenije...

VEDNO OBSTAJAJO ,KAJ ČE?' SCENARIJI 2

Naravni viri Slovenije, pridelava, samooskrba

Kmetijskih zemljišč v SLO:

- Malo KZ v uporabi: 477,683 ha (2016)
→ stalen blag padec površin KZ, njiv in vrtov?
- Na splošno slabša kakovost KZ
- Neprimerljiva/težko primerljiva z naravnim virom v sosednjih državah

→ Slovenija (lahko) zelo izpostavljena za morebitne spremembe na trgu hrane ob (ne)predvidljivih dogodkih.

Dogodki/procesi - tveganja sprememb v scenarijih

Izpostavljenost tveganjem sprememb scenarijev zaradi morebitnih:

- Nenadnih večjih klimatskih dogodkov
- Političnih kriz
- Konfliktov
- ...

→ Nepredvidljivost / težko napovedati

→ Narekujejo spremembe usmeritev Slovenije v večjo strateško varnost, kar zahteva kvantitativno opredeljene cilje.

Vpliv nacionalnih programov na scenarije

Vplivi nacionalnih programov na scenarije; npr:

- Programi pospeševanja lokalne pridelave, samooskrbe
- Kratke proizvodne verige
- Usmeritev v kakovost pridelkov/hrane
- Slovenski zajtrk, ...
- Hrana v nacionalnih inštitucijah
- Nacionalno samozavedanje o samooskrbi (←raste?)
- ...

→

Kakšen je/bo vpliv programov,
ki usmerjajo v večji obseg nacionalne pridelave?

2015
Mednarodno
leto tal

Tla v okolju

HVALA ZA POZORNOST !

Info: Borut.Vrscaj@kis.si